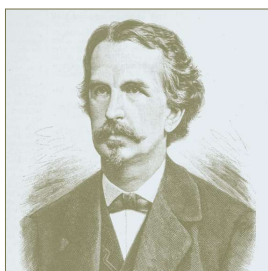

Lososí tulačka z Labe

Z PODSBÍRKY RYBÁŘSTVÍ

11 | Antonín Frič (1832–1913) – profesor zoologie na Karlově univerzitě a ředitel přírodovědeckého oddělení Národního muzea v Praze. Věnoval se zejména studiu života ryb. Byl zapáleným propagátorem umělého chovu lososů a pstruhů na tekoucích vodách. Po skotském vzoru u nás vybudoval téměř třicet lososích líhní

Samička lososa, chycená koncem 19. století poblíž Litoměřic, byla nápadně vyhublá. Těmto lososům, vracejícím se z horských trdlišť, se říkalo tuláci. Losos si pamatuje chuť vody, ve které se vylíhnul, proto se vrací vytříit na stejné místo. A v řekách může strávit i víc než rok bez příjmu potravy. Při délce 108 cm vážila tahle tulačka pouhých 5,5 kilogramu. Oproti tomu bezmála metrová jikernačka, chycená na své jarní cestě do českých bystrín, vážila dvojnásobek.

Obě rybí samičky se proslavily a památku na ně máme dodnes. Jejich kolorované sádrové podobizny obdivovali návštěvníci Jubilejní zemské výstavy už v roce 1891. Odlitky, které zhotovil přírodovědec Antonín Frič, se pak v roce 1961 dostaly do sbírek Československého zemědělského muzea a od roku 1977 jsou vystavené na loveckém zámku Ohrada.

Sádrový odlitek rybiho těla se vyrábí podobně jako odlitek zvířecí stopy. Ulovená ryba se obtiskne do sádry, ztvrdlá forma se vymaže speciálním roztokem a do ní se odlije takzvaný pozitiv. Tyto téměř sto třicet let staré odlitky nám připomínají doby, kdy lososů v českých vodách bývalo hojně a mohli jste je potkat i v šumavských říčkách a potocích.

Na pravidelný jarní a letní tah lososa do českých řek čekali už od středověku každoročně obyvatelé okolí řek, rybáři a také mlynáři. Lososy lovíli do vrší i sítěmi, na horských trdlišťích je nabodávali na vidlice. Taková vidlice měla čtyři zuby zakončené háčky a tak se jí po právu také říkalo čertovské vidle. Horlivost lovu v 19. století se stala lososům osudnou. Lidé na jezích budovali zábrany, takzvané lososnice, to proto, aby lososi nemohli jezy přeskakovat. Ryby se proto otočily zpátky po proudu, ale tam už čekaly koše, do kterých lososi vplouvali. Poslední silné tahy lososů u nás probíhaly v letech 1895, 1896 a 1925 až 1927. Další ranou do cestování lososů zasadily přehrady a znečištění řek. Během let 1940 až 1950 labský losos zcela vyhynul.

Dnes u nás lososi táhnou nejdále do pohraničí, za hranice s Německem. Najdeme je vzácně v Ploučnici a Kamenici. Návrat lososů umožňují rybí přechody, pozvolné kaskády uzpůsobené pro jejich plavbu. Přesto je dnes u nás výskyt lososa velmi ojedinělý. A tak se z běžné sezonní ryby stala ryba vzácná. A vzácná ještě dlouho zůstane, kdyby se návrat lososa podařil, bude alespoň dvacet let hájenou rybou.

12

Podsbírka Rybářství stojí na původním sbírkovém fondu zámku Ohrada, který obsahuje suché preparáty ryb zhotovené Václavem Špatným ve druhé polovině 19. století. Druhou nejstarší součástí tvoří rybářské sbírky sestavené za účasti Antonína Friče pro Jubilejní zemskou výstavu v roce 1891. Stálá expozice věnovaná rybářství a rybníkářství vznikla na zámku Ohrada v 70. letech minulého století. Najdete v ní například náčiní používané v rybníkářství, nářadí posledních živnostenských rybářů na Labi a Vltavě, sítě k lovu lososů na jezích a sádrové modely ryb. Sběrka systematicky mapuje historii našeho pstruhařství, sportovního rybářství, rybářského školství a druhy ryb žijící v našich vodách.

12 | Losos obecný, jikernačka – sádrové odlitky pořídila nejstarší generace českých muzejníků před více než 100 lety. Tato ryba byla dlouhá 97 cm a vážila 12 kilogramů

13 | Losos obecný – lososí maso je dobré a výživné jen v době, kdy ryby táhnou z moře proti proudu vytříit se ve sladkovodních horských říčkách a potůčcích. Tehdy jsou lososi tučnší a vyživení, aby měli energii na dlouhou cestu proti proudu. Po vytřetí, když se vracejí již výrazně hubenější, je jejich maso bez chuti

13

17